

מטעמי תורת זילים

פרשת תרומה – מעלת ארון הברית

ארון הברית היה חשוב יותר מכל כלי המשכן (במדבר רבה' ד, יג) **ומקודש יותר מכולם**. לכן הוא נעשה הראשון מבין כל הכלים (ירבינו בחיי' דברים י, א ד"ה וכבר כתבת), ועל ידו חל השפע האלקי על כל הכלים (כלי יקרי' שמות כה, כב ד"ה ונועדתי). **וכך המשכן כולו נעשה בשביל ארון הברית שבתוכו** (מדרש תנחומא' ויקהל אות ז, ירבינו בחיי' שמות כה פסוק ט) **שהיה קדוש אף יותר מהמשכן עצמו**, עד שהמשכן ביחס לארון היה כמו קליפה ביחס לפרי (אהבת יהונתן' לר' יהונתן אייבשיץ הפטרת שבת חנוכה בפרשת מקץ ד"ה ואין לך דבר בעולם).

יש להבין, מדוע ארון הברית היה חשוב ונעלה יותר מכל כלי הקודש שהיו במשכן, עד שהיה נחשב לעיקר ותכלית בניית המשכן?

השכינה שרתה בתוך ארון הברית שהיה נישא בקדושה על ידי שבט לוי

ה' יתברך צמצם את שכינתו בתוך ארון הברית שנאמר "הנה ארון הברית אדון כל הארץ עבר לפניכם בפרדן" (יהושע ג, יא) כאשר "אדון כל הארץ" זה הקב"ה שהיה שרוי בתוכו (מדרש תנחומא' פרשת ויקהל ד"ה ויעש בצלאל). ולכן ארון הברית נקרא גם 'ארון העדות' לפי שהוא היה עדות על אותה השראת השכינה (ירבינו בחיי' שמות כה, י' 'חומת אני' להחיד"א פרשת פקודי אות ה). **וכך כאשר היה ה' יתברך מדבר עם משה רבנו היה יוצא קול ה' מעל שני בדי הארון ומבין שני הכרובים שעל ארון העדות כפי שנאמר "ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים וידבר אליו"** (במדבר ז, פט) (עפ"י מגלה עמוקות' פרשת תרומה ד"ה במדרש משל לבת מלך), **ומשם גם היתה יוצאת בת-קול הנשמעת לאוזניהם של שאר הנביאים** (פירושי רבינו אליעזר מגרמזיא על התורה' פרשת יתרו ד"ה וכל העם רואים את הקולות).

בשעה שהיה מחנה ישראל נוסע היו שמים על הארון "עור תחש" ומעליו פורשים בגד "קליל תכלת" שנאמר "ובא אהרן ויבגו ויבגו בנסע המחנה והורדו את פרקת המסך וכסו בה את ארון העדות: ונתנו עליו כסוי עור תחש ופרשו בגד כליל תכלת מלמעלה וישמו בידיו" (במדבר ד, ה - ו). **כיסוי זה של הארון מלמעלה בבגד בצבע התכלת שהוא כעצם השמים לטוהר'** (הרמב"ן במדבר ד, ו) **היה לכבוד ולתפארת** (מאמר צבאות ה' להרמ"ע מפאנו סימן טז ד"ה ודע כי גוון), **שצבע התכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד** (גמ' סוטה דף יז ע"א). **צבע התכלת גם היה מרחיק את המזיקים מלהזיק באותו מקום** (מאמר צבאות ה' להרמ"ע מפאנו סימן טז ד"ה ודע כי גוון) **והסתיר את האורות הרוחניים שיצאו מהארון** (תפארת שלמה' לר' שלמה מראמזסק על המועדים לשבת חוהמ"ס סוף ד"ה ושבת קדש) **בכדי להגן על השפע מפני החיצונים** (תפארת שלמה' על המועדים לשבועות ד"ה והגבלת את העם) (להרחבה על עניין צבע התכלת ראה מאמרנו לפרשת שלח – יצאת הצבאות).

בני קהת שהיו משבט לוי המקודש קדושה יתירה ומובחר מכל שבטי ישראל (יאשל אברהם' על טעמי המצוות מצוה קסח ד"ה טעם המצוה הוא), **הם אלו שנשאו את ארון הקודש במדבר** (רש"י במדבר ז, ט). **ופעמים שהיו שוגגים ולא נושאים אותו בקדושה וטהרה** (עפ"י יאשל אברהם' על טעמי המצוות מצוה קסח ד"ה טעם המצוה הוא) **ואש היתה מכלה בהם, וכך** (במדבר רבה' פרשה ה, א בשם ר' יוסי בן זמרא) **היו מתים מעוצם קדושת הארון** (רש"י בראשית כט, לד ד"ה יעל כן עפ"י שפתי חכמים). **לכן ה' הזהירם כפי שנאמר "אל תקריתו את שבט משפחת הקהתי מתוך הלויים: וזאת עשו להם וחייו ולא ימתו בגשתם את קדש הקדשים אהרן ויבגו ויבאו וישמו אותם איש איש על עבדתו ואל משאו: ולא גבאו לראות כבלע את הקדש וימתו"** (במדבר ד, יח - כ). **"אל תקריתו את שבט משפחת הקהתי" – קרא לקהתי "שִׁבְטִי" אף על פי שהיה מדובר רק במשפחה אחת מתוך שבט לוי, וזה בכדי להבטיח להם שעל אף שמשפחתם נפגעת מחמת קדושת הארון** (מאה קשיטה' להרמ"ע מפאנו תחילת סימן עו) **עד שהם היו המעט מכולם** (אהבת יהונתן' הפטרת כי תצא ד"ה וכמו שהי' שבט קהת) **עם זאת הם לא יתכלו לגמרי כפי שבט לא מתכלה מישראל** (מאה קשיטה' להרמ"ע מפאנו תחילת סימן עו).

ארון הברית בארץ היה מכוון כנגד 'כסא הכבוד' שלמעלה

ארון הברית בארץ היה מכוון כנגד 'כסא הכבוד' שלמעלה (יסודי רזי"א לר' אליעזר מגרמזיא הלכות האמנה ד"ה דע כי הבורא, 'בעל הטורים' שמות לו, א ועיי"ש) **וחביב כמותו שנאמר "תבאמו ויתפעמו ויהי נחלתך מכוון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו נדב"ך"** (שמות טו, יז) **"מכוון" – מלשון 'מכוון', משום שהארון במקדש היה 'מכוון' כנגד כסא הכבוד** (מדרש תנחומא' פרשת ויקהל ז, 'במדבר רבה' ד אות יג. וראה קשר בין ארון הברית לכסא ה' שנאמר "והנה פי תרבו ויריתם פארץ בנים הקפה נאם ה' לא יאמר עוד ארון ברית ה' ולא יעלה על לב ולא יזכרו בו ולא יפקדו ולא יעשה עוד: פעת הקהא יקראו לירושלם פסא ה'" (ויפיה ג פסוקים טו - יז) **ובמצוות דוד' שם). לכן כשם שביכסא הכבוד' הצח והנורא למעלה יש מציאות רוחנית של 'חשמלי' אשר ממנו שפע חיות הקודש, כך מבין שני בדי הארון למטה היו יוצאים 'ניצוצות של אש'. וכשם שהחשמל והחיות מקיפים את כסא הכבוד למעלה, כך הכהנים והלויים היו מקיפים את הארון למטה** (מצוות דוד' להרדב"י על טעמי המצוות מצוה שיב).

בזמן שהיו ישראל במדבר, ארון הברית היה נמצא במרכז מחנה ישראל בין הדגלים של השבטים (חזקוני' במדבר י, לג). **ובעת המסע היו בני שבט לוי נושאים את הארון** (סוטה דף לג ע"ב) **על ידי מוטות על כתפיהם בדרך חיבה וכבוד, קדושה וטהרה** (יאשל אברהם' על טעמי המצוות מצוה קסח ד"ה טעם המצוה הוא). **ומשום שהשכינה שורה מתוך שמחה** (טעמי המצוות' לרבינו נחום הבבלי מצוה קמו, יעיר מקלטי' על טעמי המצוות סעיף שעה) **אז הלויים היו משוררים בקולם** (במדבר רבה' ו, י) **ורוח הקודש היתה שורה עליהם** (שם משמואל' לר' שמואל בורשטיין מסוכטשוב פרשת קרח תרגו ד"ה 'ובמדרש רבה הקב"ה צווח'). **ובשלשה מקומות החליפו הכהנים את הלויים שהיו נושאים את הארון – בעת חציית הירדן, בעת סיבוב חומת יריחו, ובעת החזרת הארון על ידי שלמה המלך לקודש הקודשים** (גמ' סוטה דף לג ע"ב) (להרחבה על מעלת השמחה ראה מאמרנו לפרשת כי תבוא – 'עבודת ה' בשמחה').

כל הנסים שנעשו לעם ישראל על ידי ארון הברית היו בזכות 'השכינה' ששרתה בתוכו (מדרש תנחומא' פרשת ויקהל אות ז), **והיא זו שגרמה שלא היה לארון 'מידה' ו'מקום' בדרך הטבע בתוך קודש הקודשים** (מהרש"א על גמ' בבא בתרא דף צט ע"א ד"ה מקום ארון אינו מן המדה, 'חומת אני' להחיד"א פרשת פקודי אות ה). **שהרי כל אורכו של 'קודש הקודשים' בבית המקדש מקצה לקצה היה עשרים אמה** (ראה משנה מסכת מדות פרק ד, ז), **וארון הברית היה עומד באמצעו, בעוד שהמרווח משני צידי הארון עד לקיר היה עשר אמות לכל צד. ובזה נמצא שלא היה מקום לארון בקודש הקודשים והוא היה עומד שם בדרך נס** (גמ' מגילה דף י ע"ב עפ"י רש"י שם).

ארוֹן הברית נושא את נושאי כפי שכסא הכבוד נושא את חיות הקודש

כנגד ארבע חיות הקודש שנושאות את כסא הכבוד למעלה היו למטה ארבעה לויים שנושאו את הארון במדבר. וכשם שחיות הקודש נראות כאילו הם נושאות את כסא הכבוד אך למעשה הם נושאות, כך גם ארון הברית, היה נראה כאילו נושאים אותו אך למעשה היה נושא את נושאי (ורבינו בחיי) שמות כה, יד"ה ויש לך. ראה 'מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק שני ד"ה כי אמנם). ומה שציווה ה' לשאת אותו בכתף (ראה במדבר ז, ט) היה רק לצורך מראית העין (שפתי כהן על התורה' פרשת תרומה ד"ה ואמר לשאת). ה' אסר לפרק את בדי הארון ששימשו לנשיאת הארון, הן בעת נסיעה והן בעת חניית הארון באוהל מועד כפי שנאמר "והבאת את הפדים בטבעת על צלעת הארון לשאת את הארון בהם: בטבעת הארון יהיו הפדים לא יסרו ממנו" (שמות כה, יד – טו). והסיבה לכך, משום שה' רצה להורות שכשם שבדי הארון מחוברים כשהארון בתוך אוהל מועד אף שוודאי אין צורך בכך, כך גם בדי הארון מחוברים כאשר 'נושאים' את הארון מחוץ לאוהל מועד, אף שאין צורך בכך כי הארון נושא את עצמו (משך חכמה' על התורה פרשת תרומה ד"ה וע"ד).

ומטעם זה על הטבעות שבאמצעותן נושא את הארון נאמר "וְצִקְתָּ לוֹ אַרְבַּע טִבְעוֹת זָהָב וְנִתְּתָה עַל אַרְבַּע פְּעֻמְתָּיו וְשִׁפְתֵי טִבְעוֹת עַל צִלְעוֹ הָאֶחָת וְשִׁפְתֵי טִבְעוֹת עַל צִלְעוֹ הַשְּׁנִייתָ" (שמות כה, יב), שנקרא "פְּעֻמְתָּיו" ולא 'פאות' כמו בשולחן וגם לא ארבע קצוות כמו במזבח, אלא ארבע פעמיות כי הוא מלשון פסיעות (ראה גמי חגיגה דף ג ע"א) כפי שנאמר "מה יפּוּ פְּעֻמָּיךָ בְּנִעְלָמִים בַּת נְדִיב" (שיר השירים ז, ב) (ראה גמי חגיגה דף ג ע"א) ללמד שהארון היה פוסע והולך ולא הנושאים הוליכוהו (שפתי כהן על התורה' פרשת תרומה ד"ה ויצקת לו). וזה מה שנאמר "וְיָהִי בְּנִסְעֵךָ הָאָרֶץ וְיֹאמַר מִשָּׁה קוֹמָה הִיא וְיִצְנָפוּ אֵלֶיךָ וְיִנְסוּ מִשְׁנָאֶיךָ מִפְּנֵיךָ: וְיִנְחָהוּ יֹאמַר שׁוֹבָה הִיא רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר י, לה – לו), כלומר "וְיָהִי בְּנִסְעֵךָ הָאָרֶץ" ולא "וְיָהִי בְּנִסְעֵךָ הָאָרֶץ" לפי שהארון היה מסייע את עצמו. ומה שנכתב בכמה מקומות כי יש 'נושאים' לארון, דבר זה היה רק למראית העין (ויפירושי רבי אליעזר מגרמזיא על התורה פרשת נשא חוספות ד"ה ויהי בנסע הארון).

טבעות הארון היו נמצאות בְּנוֹיֹת התחתונות סמוך לתחתית הארון, בכדי שכאשר 'יישאו' אותו הוא יהיה רם ונישא וגבוה למעלה (ורבינו בחיי על התורה שמות כה, יב). נשיאת הארון היתה באופן בו ראשי הנושאים היה כלפי הארון ואחוריהם לחוץ (מצודת דוד' על טעמי המצוות להרדב"ו מצוה שיב, 'צירור המור' פרשת נשא ד"ה וכן היו הולכים), וכשם שהחיות הנושאות את כסא הכבוד מכסות את פניהם, כך בני האדם הנושאים את הארון היו מסיטים את פניהם לחוץ בכדי שלא להסתכל עליו (מצודת דוד' להרדב"ו מצוה שיב) וזה על אף שהיו מכסים את הארון כדי שלא יכשלו בראייתו שנאמר "בְּנִסְעֵךָ הָאָרֶץ וְיִנְסוּ מִשְׁנָאֶיךָ מִפְּנֵיךָ וְיִנְחָהוּ יֹאמַר שׁוֹבָה הִיא רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר י, לה – לו). וישביל כבוד הארון היו בני קהת נושאי הארון הולכים יחפים, כעניין שנאמר במשה רבינו "וְיֹאמַר אֶל תִּקְרַב הָלֵם שֶׁל נַעֲלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲתָה עוֹמֵד עָלָיו אֲדָמָת קֹדֶשׁ הִוא" (שמות ג, ה) ('צירור המור' לר' אברהם סבע חמיו של ר' יוסף קארו פרשת נשא ד"ה ובני קהת).

כאשר הגיעו עם ישראל לנהר הירדן, הכהנים נושאי ארון הברית הורידו את רגליהם למים ואז נבקע הנהר ונעצר בצד העליון של ירידת הנהר, וכל עם ישראל חצו את הנהר ונכנסו לארץ ישראל. ולאחר שהרימו הכהנים את רגליהם חזרו המים והציפו את הנהר, והכהנים נושאי הארון נשארו בְּעֶבֶר הירדן המזרחי (גמי סוטה דף לה ע"א). ואז כפי דרכו של הארון לפרוץ באויר (יבית שלום' פרשת נשא דף צא ע"א טור ב ד"ה 'ע"פ הדברים האלה' בהגה) היה נס ועברו הכהנים עם ארון ברית ה' מעל המים, והתפרסם לעיני כל סגולת הארון שהוא נושא את נושאי (בן יהודה' על גמי סוטה דף לה ע"א ד"ה נשא הארון את נושאי). וזה מה שנאמר בפסוק "וְיָהִי כַּאֲשֶׁר תֵּם כֹּל הָעָם לַעֲבוֹר וַיַּעֲבֵר אֶרֶץ ה' וְהַפְּתִיחַ לִפְנֵי הָעָם" (יהושע ד, יא), "וַיַּעֲבֵר" – לשון יחיד כנגד הארון, לפי שלא עברו הכהנים ברגלם את הירדן אלא הארון עבר והם היו נאחזים בו (ראה רש"י יהושע ד, יא וכן ראה מלבי"ם יהושע ד, יא).

ארון הברית נשבה על ידי פלשתים ושאל המלך השיב את הלוחות שהיו בו

ארון הברית היה מכלה באויבים כפי שנאמר עליו "יָקוּם אֱלֹקִים יְפוצוּ אוֹזְבֵי וְיִנְסוּ מִשְׁנָאֵיו מִפְּנֵיו" (תהלים סח, ב) ('ארץ החיים' לר' אברהם חיים הכהן על התהלים מזמור סח, ב). לכן כאשר נלחמו הפלשתים בעם ישראל והצליחו לנגוף בהם ולהפיל ארבעת אלפים איש, החליטו ישראל להביא את ארון ברית ה' מהעיר שילה לשדה המלחמה בכדי שיגן עליהם ויושיעם מכף אויביהם. ואכן כך הם עשו והביאו את חפני ופנחס הכהנים בניו של עלי הכהן ביחד עם הארון. אך ה' העניש את ישראל על הוצאת הארון לשדה המלחמה, לפי שלא היו ראויים מחמת חילול ה' באותה העת על ידי פסל מיכה ומעשיהם הלא טובים של חפני ופנחס – ועל כן ארון הברית נשבה בידי הפלשתים (ראה שמואל א' פרק ד).

כאשר הגיע ארון הברית לידי הפלשתים, גְּלִיתָהּ הרשע פתח את הארון והוציא ממנו את הלוחות השלמים שהיו בו. שאול שראה זאת רץ לתוך המערכה וחטף מידי גְּלִיתָהּ את הלוחות, ואז כיסה אותם בכסות נקיה וצנועה והביאם על שכמו לשילה (מאמר הנפש' להרמ"ע מפאנו חלק ו פרק ה). לכן לפני ירידת הארון למלחמה הוא היה נקרא "אֶרֶץ בְּרִית הָאֱלֹקִים" כי היו בו את הלוחות הנקראות "בְּרִית הָאֱלֹקִים" כפי שנאמר "וַיִּשְׁלַח הָעָם שְׁלָה וַיִּשְׁאֲלוּ מִשָּׁם אֶת אֶרֶץ בְּרִית ה' צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרָבִים וְשֵׁם שְׁנֵי בְנֵי יְעִלִי עִם אֶרֶץ בְּרִית הָאֱלֹהִים חֲפְנִי וּפִינְחָס" (שמואל א' ד, ז). אך לאחר המלחמה כאשר הארון היה בידי הפלשתים, הוא נקרא רק בשם "אֶרֶץ אֱלֹקִים" כי כבר לא היו בו את הלוחות וכפי שנאמר "וְאֶרֶץ אֱלֹקִים נִלְקָח וְשְׁנֵי בְנֵי יְעִלִי מֵתוּ חֲפְנִי וּפִינְחָס" (שמואל א' ד, יא) ('כלי יקר' שמואל א' ד, יא ד"ה וארון אלקים נלקח).

נשיאת הלוחות על ידי שאול לשילה היתה רק למראית עין, כי למעשה הכתב שבלוחות הציל את עצמו והוא אף נושא את שאול (מאמר הנפש' להרמ"ע מפאנו חלק ו פרק ה) וזה מה שנאמר "וַיִּרְץ אִישׁ בְּנֵימֹן מִהַמְעַרְכָּה וַיָּבֵא שְׁלָה בְיָוֵם הַהוּא וּמִדְּיוֹ קִרְעִים וְאֲדָמָה עַל רֹאשׁוֹ" (שמואל א' ד, יב) "אִישׁ בְּנֵימֹן" – זהו שאול (רש"י שמואל א' ג פסוק יב, 'מאמר הנפש' להרמ"ע מפאנו חלק ו פרק ה) שאמר לעלי "אֲנֹכִי הֵבֵא מִן הַמְעַרְכָּה וְאֲנִי מִן הַמְעַרְכָּה נִסְתִּי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר מָה הִיא הַדָּבָר בְּנִי: וַיַּעַן הַמְּבַשֵּׁר וַיֹּאמֶר נֵס יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וְגַם מִגְּפָה גְדוֹלָה הִיְתָה בְעֵם וְגַם שְׁנֵי בְנֵי יְעִלִי מֵתוּ חֲפְנִי וּפִינְחָס וְאֶרֶץ הָאֱלֹקִים נִלְקָחָה" (שמואל א' ד, יב – יג), "אֲנֹכִי הֵבֵא מִן הַמְעַרְכָּה" – כוונת שאול כי הכתב "אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ" (דברים ה, ו) אשר חרות על הלוחות, הוא "בָּא מִן הַמְעַרְכָּה" לפי שהציל את עצמו ונשא את נושאי. וגם "אֲנִי" שאול "מִן הַמְעַרְכָּה נִסְתִּי הַיּוֹם" וזכילתי להינצל (מאמר הנפש' להרמ"ע מפאנו חלק ו פרק ה).

ולפי זה מובן יותר הנס שאמרו רבותינו כי שאול הלך מאה ושמונים מיל ביום אחד. שהרי הוא היה במערכת המלחמה ונס משם אל העיר שילה, וכששמע שְׁנִשְׁבּוּ הלוחות חזר אל המערכה חטף את הלוחות מידי גלית ושוב הלך אל שילה. והמרחק לכל כיון היה ששים מיל, כך שבסך הכל הלך מאה ושמונים מיל ביום אחד (ראה 'כלי יקר' שמואל א' ד, יב ד"ה וירץ איש בנימין בשיטת חכמים). ובשכר הצלת הלוחות זכה שאול למלוכה על כל ישראל, וכן זכה לכינוי 'הַמְּבַשֵּׁר' שנאמר "וַיַּעַן הַמְּבַשֵּׁר" (שמואל א' ד, יז) ('מאמר הנפש' להרמ"ע מפאנו חלק ו פרק ה) על שבא לבשר בְּשׂוֹרָה טובה על הצלת הלוחות מידי הפלשתים ('כלי יקר' שמואל א' ד, יב ד"ה וירץ איש בנימין) (להרחבה על מעלת הכתב בלוחות שנשא את נושאי ראה מאמריו לפרשת יתרו – 'מעשה עשיית לוחות הברית').

ארון הברית חזר לישראל על גבי פרות שהלכו בדרך ניסית

הארון היה בידי הפלשתים במשך שבעה חודשים (שמואל א' ו, א) ולא כלל את לוחות הברית שנשארו אצל ישראל לאחר שחטפם שאול (עפ"י תורת חיים) לרי חיים הכהן מארם צובא תלמיד מהר"י פרשת שמיני דף רמה ע"ב טור א ד"ה אמנם הענין יובן). לאחר מכן הוחזר הארון על ידי הפלשתים על גבי עגלה המחוברת לשתי פרות. והיה שם נס, שאף על פי ששתי הפרות לא נשאו עול מעולם כך שלא היו רגילות בנשיאת משאות, וגם בנייהן נשארו מאחוריהן, אף על פי כן הן הלכו ישירות אל בני ישראל שנאמר "וַיַּעֲשׂוּ הָאֲנָשִׁים כִּן וַיִּקְחוּ שְׁתֵּי פְרוֹת עֲלוֹת וַיֹּאֲסְרוּם בְּעֵגְלָה וְאֵת בְּנֵיהֶם כָּלוּ בְּבֵית" (שמואל א' ו, ט) (מצודת דוד' שמואל א' ו, יב, 'מצודת ציון' שמואל א' ו, יב) וכן שנאמר "וַיִּשְׁרְנָה הַפְּרוֹת בְּדֶרֶךְ עַל דֶּרֶךְ בֵּית שְׁמֶשׁ בְּמִסְלָה אַחַת הִלְכוּ הֶלְךְ וַיִּגְעוּ וְלֹא סָרוּ יָמִין וְשִׁמְאוֹל וְסָרְנֵי פְלִשְׁתִּים הִלְכִים אַחֲרֵיהֶם עַד גְּבוּל בֵּית שְׁמֶשׁ" (שמואל א' ו, יב).

וכשם שהלויים אשר נשאו את הארון היו משוררים לה' יתברך וקיבלו רוח הקודש, כך גם הפרות על ידי שנשאו את ארון ה' התעורר ניצוץ הקדושה שבהן (עפ"י 'ליקוטי תורה' להאר"י ז"ל פרשת כי תישא תחילת ד"ה דע כי הבהמות) **וזה עורר בהן דעת לשיר כדוגמת האופנים וחיות הקודש שאומרים שירה** (כתם פז) על זוהר חיי שרה דף קכג תחילת ע"א ד"ה ורזא עילאה). **והיתה שירתן בלשון הקודש** (הריטב"א על מסכת עבודה זרה דף כד ע"ב) שאמרו את המזמור "שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה הושיעה לו מימנו וזרוע קדשו" (תהלים צח, א), "כי נפלאות עשה" – לפי שהיה זה נס ופלא שפרות שלא הורגלו במלאכה נשאו את העגלה ולא שבו מאחריהן אל בנייהן (כתם פז) על זוהר פרשת חיי שרה דף קכג תחילת ע"א), ועוד היה פלא על כך שגם כעת הארון נשא את נושאו (יארץ החיים) לרי אברהם חיים הכהן על התהלים מזמור קלא, א ועיי"ש).

יש אומרים שהפרות אמרו גם את 'שירת היס' שנאמרה בזמן משה רבינו ובני ישראל, ועוד פסוקי הודאה ושבח לה' כפי שנרמז בפסוק "וַיִּשְׁרְנָה הַפְּרוֹת בְּדֶרֶךְ עַל דֶּרֶךְ בֵּית שְׁמֶשׁ בְּמִסְלָה אַחַת הִלְכוּ הֶלְךְ וַיִּגְעוּ וְלֹא סָרוּ יָמִין וְשִׁמְאוֹל" (שמואל א' ו, יב), שנאמר לשון "וַיִּשְׁרְנָה" על שהיו שרות שירה (נמי עבודה זרה דף כד ע"ב). וברגע שישראל לקחו את ארון הברית מהפרות הן חזרו לטבען והיו גועות כשאר פרות שבעולם ולא אמרו יותר שירה (וזהו פרשת חיי שרה דף קכג ע"ב ד"ה הכא אית). **נסיעת הפרות היתה בעוד פניהן אל ארון הברית כשם שנהגו האנשים שהיו נושאים את הארון בישראל, ואף על פי כן היו מנהיגות הפרות את הארון בדרך שירה לבית שמש** (מדרש תנחומא' פרשת ויקהל אות ז, גמי עבודה זרה דף כד ע"ב).

שבעים האנשים שנפלו בבית שמש היו גלגול נשמתם של 'אצילי בני ישראל'

כאשר תושבי בית שמש ראו את הארון הם שמחו מאוד, אך נהגו בו קלות ראש ולא הסתכלו בו באימה ודרך כבוד כפי שהיה ראוי ונהוג (רש"י בשמואל א' ו, ג). **לכן ה' הכה בהם שבעים אנשים שהיו חשובים כמו חמישים אלף איש** שנאמר "וַיִּנָּף בְּאֲנָשֵׁי בֵּית שְׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בְּאֲרוֹן ה' וַיִּנָּף בְּעַם שְׁבַעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אֶלְפֵי אִישׁ וַיִּתְאָבְלוּ הָעָם כִּי הִפָּה ה' בְּעַם מִפְּהַּ גְדוֹלָה" (שמואל א' ו, ט) (רש"י שמואל א' ו, ט). כאשר ראו אנשי בית שמש מה שקרה עם הארון הם ביקשו מאנשי קרית יערים שייקחו אותו מהם שנאמר "וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי בֵּית שְׁמֶשׁ מִי יוֹכַל לַעֲמֹד לִפְנֵי ה' הָאֱלֹקִים הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה וַיֹּאֲל מִי יַעֲלֶה מֵעֵלֵינוּ: וַיִּשְׁלַחוּ מַלְאָכִים אֶל יוֹשֵׁבֵי קְרִית יַעֲרִים לֵאמֹר הֲשִׁבוּ פְלִשְׁתִּים אֶת אֲרוֹן ה' רְדוּ הַעֲלוּ אוֹתוֹ אֲלֵיכֶם: וַיָּבֵאוּ אֲנָשֵׁי קְרִית יַעֲרִים וַיַּעֲלוּ אֶת אֲרוֹן ה' וַיָּבֵאוּ אוֹתוֹ אֶל בֵּית אַבִּינֶדָב בְּגִבְעָה וְאֵת אֶלְעָזָר בְּנוֹ קִדְשׁוֹ לְשֹׁמֵר אֶת אֲרוֹן ה'" (שמואל א' פרק ו, כ – פרק ז, א).

אותם שבעים איש שנפלו בבית שמש הם אותם "אצילי בני ישראל" שחזו את האלוקים ואכלו ושתו בזמן משה רבינו, כפי שנאמר אז "וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאֶהָרֹן נָדָב וְאֶבְיָהוּא וְשְׁבַעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלֵיוּ כַּמַּעֲשָׂה לְבַנְתְּ הַסַּפִּיר וַיִּכְעַס הַשָּׁמַיִם לְטַהַר: וְאֶל אֲצִילֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח קֶדֶד וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ" (שמות כד, ט – יא). שבאותה העת הם לא נענשו כפי שנאמר "וְאֶל אֲצִילֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח קֶדֶד" כדי לא לערוב את שמחת התורה, ואילו עכשיו ההסתכלות החדשה בארון הברית הזכירה את הישנה, ונתגלגל עליהם הכל ונענשו על זה ועל זה (הרמ"ד וואלי על שמואל א' פרק ו ד"ה ויד באנשי בית שמש). **וכשם שראו שבעים הזקנים בזמן משה רבינו את "לבנת הספיר" שהוא כסא הכבוד** (ראה גמי סוטה דף יז ע"א), **כן עתה שוב ראו אותם שבעים אנשים את הבחינה שהיא דוגמא של כסא הכבוד בעולם הזה – הוא 'ארון הברית' אשר בו היתה השראת שכינה, אך הפעם גם נענשו.**

בשעה שדוד המלך הוליך את ארון האלוקים מבית אבינדב הרגישו ישראל ב"נפלאות" הארון שהיה נושא את נושאו. ועל כך אמר דוד המלך "שיר הפעלות לְדָוִד ה' לא גבה לפני ולא רמו עיני ולא הלכת' בגדלות ובנפלאות ממני" (תהלים קלא, א) כלומר שלא התגאתי גם בשעה שהיו "נפלאות" עם ארון הברית (יארץ החיים' על התהלים מזמור קלא, א). **ובאותה העת שהוליכו את הארון, הבקר שמת את הארון מעליו ועוזא שהיה מבני אבינדב חשב כי הארון נופל ונגע בו על מנת להחזיקו, ומיד הכהו ה' שנאמר "וַיִּשְׁלַח עֲזָא אֶל אֲרוֹן הָאֱלֹקִים וַיֹּאחֲזוּ בוֹ כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר: וַיַּחַר אִף ה' בַּעֲזָה וַיִּפְּחוּ שֵׁם הָאֱלֹקִים עַל הַשָּׁל וַיָּמָת שָׁם עִם אֲרוֹן הָאֱלֹקִים" (שמואל ב' ו, ג – ד).** עוזא שכח שהארון נושא את נושאו כפי שהיה לאותם אלו ש"נשאיו" אותו **בכתף בזמן ההליכה במדבר ובעת חציית נהר הירדן.** ואף כעת שלא נישא בכתף עם זאת הוא היה תלוי באוויר בזמן הליכת הפרות (מדרש תנחומא' פרשת פנחס ד"ה ויקרב משה).

דוד המלך והזקנים העלו את ארון האלוקים מבית אבינדב על גבי עגלה שנאמר "וַיִּרְכְּבוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹקִים אֶל עֵגְלָה חֲדָשָׁה" (שמואל ב' ו, ג) וזה על אף שישראל הצטוו לשאת את הארון על הכתף שנאמר "וַיִּלְבְּגֵי קֶהֱת לֹא נָתַן כִּי עֲבַדְתָּ הַקְּדֹשׁ עֲלֵהֶם בְּכַתְּף יִשְׂאֵלוּ" (במדבר ז, ט) (רש"י שמואל ב' ו, ג) (תורת חכם' לרי חיים הכהן תלמיד מהר"י דף רמה ע"ב טור א ד"ה ע"ל כאשר), **משום שדוד המלך חשב כי הציווי הוא רק כאשר הלוחות בתוך הארון, ואך לא כעת כשהארון היה בלי הלוחות שהרי כבר חטפם שאול** (תורת חכם' דף רמה ע"ב טור א ד"ה וירכיבהו). לכן בתחילה אכן הוליכו את הארון מבית אבינדב על הכתף שנאמר "וַיִּשְׂאֵהוּ מִבֵּית אַבִּינֶדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה" (שמואל ב' ו, ג) כי רצו לנהוג בו כבוד כפי שהיה בשעה שהלוחות היו בתוכו, אך לאחר מכן הניחו אותו על עגלה חדשה (תורת חכם' דף רמה ע"ב טור ב ד"ה וירכיבהו את). לכן כאשר עוזא נפל ומת נאמר "וַיַּחַר לְדָוִד עַל אֲשֶׁר פָּרַח ה' פָּרַח בַּעֲזָה" (שמואל ב' ו, ח) כי דוד חשב שהותר להם לשאת את הארון על עגלה (תורת חכם' דף רמו ע"א טור א ד"ה ויחר לדוד). **אך טעה כי ארון הברית היה צריך להינשא בכתף** (רש"י שמואל ב' ו, ג).

ארון ברית ה' נכנס דרך דלתות בית המקדש בזכותו של דוד המלך

בשעה שהוכנס הארון אל האהל שהכין לו דוד המלך ראו כל ישראל שהוא בא מאליו ונושא את נושאו שנאמר "וַהֲיָה אֲרוֹן ה' בַּאֲ עֵיר דָּוִד" (שמואל ב' ו, טז) (נבול בנימין חלק א' דרוש כז הפטרת שמיני דף נב טור ב). ודוד ידע כי בימי שלמה יבנה בית המקדש ויכנס הארון למקומו הקבוע, **לכן חיבר את מזמור כ"ד בתהלים כדי שיאמרוהו ביום הכנסת הארון לקודש הקודשים** שנאמר "לְדָוִד מִזְמוֹר לַה' הָאֲרָץ וּמְלוֹאָהּ תִּבְּל וַיִּשְׁבְּי בָּהּ: כִּי הוּא עַל

נמים יסדה ועל נהרות יכוננה: מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו: נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו ולא נשבע למרמה: ישא ברכה מאת ה' ויבדקה מאלהי ישעו: זה דור דרשו מבקשי פניו יעקב סלה: שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד: מי זה מלך הכבוד ה' עזאו ונבור ה' גבור מלחמה: שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד: מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה" (תהלים כד, א - י) (מלבי"ם) בביאור הענין תהלים כד, א) ומזמור זה חיבר דוד המלך על ידי רוח הקודש ששרתה עליו (עפ"י גמ' פסחים דף ק"ז ע"א).

ובעת שרצה שלמה המלך להכניס את ארון הברית לקודש הקודשים, נדבקו שערי בית המקדש זה לזה ולא היה יכול הארון להיכנס (במדבר רבה יד, ט), ושלמה המלך התבייש והחליט להביא לשם את הארון שנקבר בו דוד אביו. ואז אמר שלמה המלך **"בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך"** (תהלים קלב, י) (מדרש נחומא' פרשת וארא אות ז, 'שמות רבה' ח, א) ומיד קם דוד המלך לתחייה (קהלת רבה ד, א אות ג, 'שמות רבה' ח, א) והיה שלמה המלך אומר לה' **שעשה בזכות זה שקם שנאמר "ה' ילקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך"** (דברי הימים ב, ו, ז, מב) ('שמות רבה' ח, א) **כי דוד היה שם עם ארונו וחי שם** (חומת אנך' להחיד"א על דברי הימים ב' פרק ו, ק, מב). ואז היה יכול ארון הברית להיכנס בשער ההיכל (במדבר רבה יד, ט). ומיד אחרי שסיים שלמה המלך להתפלל ירדה אש מן השמים ואכלה את העולה והזבחים, לסימן שהתרצה הדבר בזכות דוד אביו (במדבר רבה יד, ג, 'שמות רבה' ח, א).

דוד המלך ביקש ברוח הקודש עוד בחייו כי ה' יזכור את כל הטרחה אשר טרח וכך יוכל הארון להיכנס להיכל שנאמר "שיר המעלות זכור ה' לדוד את כל ענותו: אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב: אם אבא באהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי: אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה: עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב" (תהלים קלב א - ה) (חומת אנך' להחיד"א על הכתובים בתהלים קלב, א). ודוד המלך הוסיף להתפלל על כך ואמר "קומה ה' למנוחתך ואתה ואתה יעקב" (תהלים קלב, ט), "קומה ה' למנוחתך" – הוא בית המקדש הנקרא "מנוחה" שנאמר "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל המנוחה" (דברים יב, ט). "אתה ואתה יעקב" – שביקש כי יכנס הארון אל בית המקדש (יתפאר שלמה' על המועדים במבוא לשער ד"ה במס' שבת דף ט). ואכן דוד המלך נענה ובזכותו נכנס הארון בחיי בנו שלמה (חומת אנך' להחיד"א על הכתובים בתהלים קלב, א).

דוד המלך ראה ברוח הקודש כי עתידים שערי המקדש להיבדק זה בזה ורק אחרי שיזכיר שלמה את זכותו ויתחו השערים ויכנס הארון לקודש הקודשים. ומחמת כך אמר שירה כאילו הוא בעצמו בנה את המקדש שנאמר **"מזמור שיר תהלת הבית לדוד: ארומוך ה' כי דליתני"י** (תהלים ל, א - ב, "דליתני"י – הוא מלשון דלתות על שהן עתידות להיפתח (ארוך החיים' על התהלים ל, א). ואחרי שהכניס שלמה המלך את הארון לתוך קודש הקודשים, היתה יכולה גם נשמת דוד המלך להיכנס במחיצתה העליונה ולהיות 'מרכבה לשכינה' עם האבות הקדושים (מאה קשיטה' להרמ"ע מפאנו סימן ע"ג ע"ג לו, הרמ"ד וואלי מלכים א' ח ד"ה על כל הטובה אשר עשה) ובה הושלם עניינו של דוד המלך ונתגלה כבודו וחשיבותו לעיני כל (הרמ"ד וואלי מלכים א' ח ד"ה על כל הטובה).

יאשיהו גנז את ארון הברית במחבוא שבנה שלמה המלך תחת המקדש

שלמה המלך ברוב חכמתו וקדושתו ידע כי עתיד בית המקדש להיחרב וישראל ייגלו, ובשביל שלא ייפול ארון הברית בידי זרים הוא חפר (עפ"י הרמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ד הלכה א) **בדרך מפותלת** (עפ"י יזכותא דאברהם' לר' אברהם פאלאגי תחילת דרוש ז' להספד דף סא ע"א טור ב ד"ה יגדל המספד) **מחבוא עמוק ונסתר בעת שבנה את בית המקדש, על מנת שיטמינו שם את הארון כשיגיע העת שייחרב בית המקדש** (עפ"י הרמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ד הלכה א). ואכן כאשר יאשיהו מלך יהודה קיבל מהנביאים בימיו כי עתיד להיחרב הבית על ידי נבוכדנצר וממילא כל הכלים של המקדש ייגלו לבבל – הוא החליט לחסות על כבוד הארון ולגנוז, לפי שידע כי גדולה מעלת הארון יותר משאר כלי הקודש ושהוא מקודש ומעולה יותר מכל הכלים, שהוא דוגמא לכסא הכבוד ומעון לשכינה (ורבינו בחיי' דברים י, א).

יאשיהו המלך הבין מתי הגיע העת הראוי לגנוז את הארון לפי בדי הארון. משום שבימי שלמה המלך בעת שהכניסו את ארון האלוקים לתוך קודש הקודשים התארכו 'הבדים' שהם המקלות בצדי ארון הברית, והיו נראים כמין שני דדים מבעד לפרוכת שהבדילה בין הקודש לקודש הקודשים שנאמר **"ויארכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה"** (מלכים א, ח, ט), וכפי שכינה אותם שלמה המלך בשיר השירים **"שני שדך פשני עפרים תאמי צבחה"** (שיר השירים ז, ט), ועתה בזמן יאשיהו חזרו הבדים לגודלם המקורי כפי שהיו בזמן המסעות של משה רבינו. לכן יאשיהו הבין שהארון מתכוון שוב למסע נוסף, כלומר גלות, והחליט שהגיע העת לטמון את הארון במקום גניזתו המיועד לו (ורבינו בחיי' דברים י, א), על מנת שלא ישלטו בו האויבים ויוליכו אותו בשבי (יזכותא דאברהם' לר' אברהם פאלאגי תחילת דרוש ז' להספד דף סא ע"א טור ב ד"ה יגדל המספד).

סוד המקום בו צריך היה לטמון את הארון עבר מפה לפה בין חסידים כהונה ולויה דור אחר דור, עד ימיו של יאשיהו המלך (יתוספות הרא"ש' הוריות דף יב ע"א), שאז הוא ציוה את הלויים לגנוז את הארון באותו המקום (רש"י ומצודת דוד על מלכים ב' פרק לה, ג, 'יתוספות הרא"ש' הוריות דף יב ע"א). וזה מה שאמר להם יאשיהו המלך **"ויאמר ללויים המבינים לךל ישאלו הקדושים לה: תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בפתח עתה עבדו את ה' ילקים ואת עמו ישאלו"** (דברי הימים ב' לה, א) כלומר שציוה את הלויים אשר ידעו את מקום הטמנתו של הארון, לטמון אותו שם (יתוספות הרא"ש' הוריות דף יב ע"א, רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ד הלכה א) וממילא לא לשאת אותו יותר בכתף כפי שאמר "אין לכם משא בפתח" (דברי הימים ב' לה, א). ושם נשאר הארון טמון כל ימי בית המקדש השני, ועתיד להתגלות בבית המקדש השלישי (גבול בנימין חלק ב דרוש לא דף קפ ע"ב ד"ה והכל).

יאשיהו המלך טמן את הארון באותן המערות שתחת בית המקדש אשר הכין שלמה המלך (ראה שמואל א' ו, ח - יא) (תלמוד ירושלמי שקלים דף טז ע"א). ומאז נחתמה הנבואה ולא היה עוד נביא בישראל, לפי שכוח הנבואה היה בא מכוח הימצאות הארון והכרובים שעליו (האברבנאל' שמות פרק כה ד"ה ואשר אאמינהו, 'עבודת הקודש' לר' מאיר בן גבאי חלק ד פרק כד ד"ה ולזה כשחרב) (להרחבה על הנבואה שהיתה בכוח הכרובים ראה מאמרינו לפרשת ויקהל פקודי - 'הכרובים שבמקדש'). ואף שנבנה אחר כך בית המקדש השני, היה חסר בו את ארון הברית שנגנו, ועמו חסרה גם השראת השכינה (ראה גמ' יומא דף כא ע"ב) משום שהארון היה הדוגמא ליכסא הכבוד' ומעון לשכינה (ורבינו בחיי' דברים י, א ד"ה וכבר כתבת). וכעבור כמה שנים היה מעשה בכהן אחד שראה כי מקום רצפת דיר העצים בבית המקדש היתה משינה ורצה לספר לחבריו על המקום שגילה, אך לפני שהספיק לספר על המקום הוא נפל ומת. ומזה ידעו חכמים בבירור ששם גנזו הארון (גמ' יומא דף ט ע"א לפי שיטת חכמים). "השיבנו ה' אליך ונשובה תדש מיניו פקדום" (איכה ה, כא), אמן.

<p>הענין של עולמות נשמות: אלוהי בן גופר ז"ל ת.צ.ב.ה.</p>	<p>הענין של עולמות נשמות: אלוהי בן גיט ז"ל ת.צ.ב.ה.</p>	<p>הענין של עולמות נשמות: אלוהי בן מים ז"ל ת.צ.ב.ה.</p>	<p>הענין של עולמות נשמות: אלוהי בן אש ז"ל ת.צ.ב.ה.</p>	<p>הענין של עולמות נשמות: אלוהי בן ארץ ז"ל ת.צ.ב.ה.</p>	<p>הענין של עולמות נשמות: אלוהי בן שמים ז"ל ת.צ.ב.ה.</p>
<p>הענין של עולמות נשמות: אלוהי בן אש ז"ל ת.צ.ב.ה.</p>	<p>הענין של עולמות נשמות: אלוהי בן ארץ ז"ל ת.צ.ב.ה.</p>	<p>הענין של עולמות נשמות: אלוהי בן מים ז"ל ת.צ.ב.ה.</p>	<p>הענין של עולמות נשמות: אלוהי בן שמים ז"ל ת.צ.ב.ה.</p>	<p>הענין של עולמות נשמות: אלוהי בן אש ז"ל ת.צ.ב.ה.</p>	<p>הענין של עולמות נשמות: אלוהי בן ארץ ז"ל ת.צ.ב.ה.</p>